

Martínez Sanmartí, Roger (2002).

Cultura juvenil i gènere. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

Isaac Gonzàlez Balletbó

Cultura Juvenil i Gènere és, sobretot, una declaració d'intencions. Com ja assenyala en el sub-títol de l'obra, la voluntat d'en Roger Martínez és fer una *reflexió teòrica*, és a dir, cercar els fonaments teòrics en els quals basar una mirada sobre un fenomen social particular, en aquest cas "l'espai social juvenil i l'emergència de noves formes culturals associades al consum i el gènere". L'interès d'aquest llibre rau precisament en aquesta humilitat de partida respecte els objectius que s'hi persegueixen.

De les possibles maneres de fer investigació sociològica, en Roger Martínez es decanta per un procediment artesà. Aquesta manera de procedir es percep en la sensibilitat que l'investigador transmet en la seva relació amb els col·lectius que estudia i en la proximitat i respecte amb què en parla malgrat ser un treball eminentment teòric. Aquesta vocació artesanal també es transmet en l'esforç que l'autor fa per recollir sistemàticament la informació etnogràfica recollida (o construïda) en el terreny de la cultura juvenil, destriar-ne el gra de la palla i interioritzar-ne les idees més fecundes i suggeridores en la conformació d'una mirada pròpia. Això pot semblar una enumeració d'algunes característiques pròpies de qualsevol investigació amb una certa voluntat comprensiva o analítica, però implica trencar, si més no, amb una dinàmica del camp professional de les ciències socials que enterboleix bona part del que actualment s'hi fa.

La dinàmica a què em refereixo és la necessitat d'autodefinir la pròpia posició en el camp acadèmic, d'aclarir amb qui s'està i sobretot, contra qui s'està. En Roger Martínez reconeix que entre els elements claus en la constitució de la identitat juvenil hi trobem la recerca de l'originalitat i de la singularització en el consum. Curiosament, les mateixes característiques semblen definir la tendència de bona part dels professionals de les ciències socials per concretar l'al·liment acadèmic i l'originalitat del punt de vista propi en contrast amb els posicionaments més maniqueistes i hegemònics dels punts de vista (presumptament) majoritaris. A *Cultura Juvenil i Gènere* l'autor no escriu contra ningú, sinó que aprofita d'aquí i d'allà idees i conceptes que encaixen amb un fenomen que té apamat, un coneixement empíric que li serveix de contrast constant en l'elaboració del propi corpus teòric.

Procedir artesanalment implica cuinar a foc lent. En aquest sentit, *Cultura Juvenil i Gènere* és només un primer pas, el de la reflexió teòrica prèvia a l'abordatge empíric del fenomen. En Roger Martínez ens explica quin és el seu instrumental teòric, quins conceptes vol utilitzar, de qui-

nes fonts ha begut, quines etnografies s'han aproximat abans de manera més o menys interessant a espais socials similars al que ell vol comprendre.

A la vegada, s'esforça per transmetre'ns i fer-nos comprensible aquest itinerari, per compartir aquesta "selecció selecta" del que fins ara s'ha fet en la reflexió sobre el camp juvenil (sobretot en el món anglosaxó) i mostrar cada un dels girs teòrics de la seva aproximació. La facilitat del llenguatge emprat i la transparència amb què el text reflecteix les idees de l'autor aconsegueix fer-ne els continguts accessibles a un públic neòfit. L'esforç clarificador fa que el text pugui pecar en alguns moments de ser una mica redundant i lent en el ritme d'exposició, però per contra té els avantatges de no resultar gens críptic i de ser radicalment honest, perquè mostra pas a pas els processos lògics de la construcció conceptual i teòrica. No hi ha salts mortals ni elisions en el procés de redacció.

Al llarg de l'escrit hi apareix una tesi subjacent que reflecteix les virtuts d'aquesta mirada personal, lúcida, empàtica i a la vegada analítica sobre els grups i les dinàmiques socials que s'hi radiografien. Segons aquesta tesi, els diferents grups humans que es belluguen en l'espai juvenil interactuen en funció de miopies i lucideses superposades, segons el marc de relacions en el que assumeixen que és pertinent definir la seva pròpia posició. En aquest sentit, no hi ha grups resistents i contraculturals i d'altres sotmesos i passius, sinó que tota relació, pràctica o consum cultural, des de la més espectacular i minoritària fins la més invisible i massiva, és interpretada pels actors de manera parcial - tant en relació al que fan com al que mai no farien -.

Els i les joves tendeixen a obviar incongruències i ponderar a l'alça els aspectes dignificants respecte el sentit de les seves pràctiques, si bé en aquesta concepció es segueixen estratègies diferents segons els estils de vida i de consum i, en termes generals, segons el gènere. El que per a uns (més que a unes) és alienant, per les (més que els) altres és intranscendent; el que per a uns (més que a unes) és transgressor, per les (més que els) altres és pueril.... En aquest joc de prejudicis es construeixen les distàncies i proximitats entre els grups de joves dins d'un camp, el del consum cultural i d'oci, que cada cop esdevé més transcendent i independent en aquesta funció estructuradora de les geografies socials juvenils.

Aquesta no es una mirada holística a la cultura juvenil; l'autor no ho pretén. Bàsicament, la cultura juvenil és abordada com en terreny bàsic d'estructuració dels mapes mentals a partir del qual els i les joves signifiquen i encaixen la seva posició en el món. El consum cultural esdevé un element essencial d'aquest procés, i és precisament al voltant de l'assignació d'autonomia relativa i transcendència progressiva del sentit del consum on sembla més pertinent advertir sobre els límits en l'abast temàtic de la investigació. En tant que el consum està sotmès a les regles de l'economia política, concretament del mercat i de la indústria cultural, una mirada global al fenomen de la cultura juvenil necessitaria aprofundir també en aquesta dimensió, que l'autor només apunta.

Això és quelcom que repercuteix, per exemple, en la centralitat que té el concepte d'*apropiació* en l'anàlisi d'en Roger Martínez. Si bé és cert que els i les joves es fan seus i moldejen els significats que associen al consum d'una manera no directament imposada, i per tant les lectures del consum juvenil en termes d'alienació i passivitat són poc encertades, no és menys cert que l'articulació progressiva de les formes de manifestació pública, d'identificació col·lectiva i de construcció de la subjectivitat a través del consum i de l'oci tenen una sèrie de repercussions

en la (des)organització social. El concepte d'apropiació implica autonomia personal, però els objectes apropiats provenen de determinades indústries i es consumeixen a través de certs canals i, alhora, l'objecte de segon ordre (objecte re-elaborat, re-significat) en què es converteix "l'objecte apropiat" activa a la seva vegada processos d'apropiació i producció per part d'aquestes indústries.

Com defensa l'autor, l'ordenació mental del món a través de l'àmbit del consum popular i massiu (on els artefactes i les formes de consum cada cop son menys indicadors de la nostra posició social per esdevenir les fonts d'aquest posicionament) esdevé a un cert nivell més democratitzadora que d'altres ordenacions mentals basades en la tinença o no de capitals més exclusius. Amb tot, aquesta transcendència del consum repercuteix en la invisibilització (que no la desaparició "real") de certs paràmetres d'ordenació jeràrquica de la societat, i en la potencial pèrdua de transcendència d'altres camps de l'acció social entre els i les joves. Per tant, la restricció temàtica que es fa en la investigació en relació a què es considera sobre el consum juvenil, si bé és justificada i justificable (tot no és abordable en una sola investigació), corre el risc d'afavorir-ne lectures que en ponderin en excés els elements romàntics i emancipadors del consum i la seva progressiva democratització i extensió.

En resum, ens trobem davant d'un text que resulta de gran interès per a tota persona que vulgui comprendre les lògiques culturals juvenils a Occident, especialment pel que fa a les diferències entre les apropiacions culturals de nois i noies i la importància del consum de béns culturals. També és una obra recomanable com a exemple d'una manera de fer anàlisi de la realitat social basada en la sensibilitat, sistematicitat i voluntat de transmissió dels coneixements adquirits. Amb tot, cal advertir que l'abundància de referències i excursions expositives sobre fonts secundàries tendeixen a desdibuixar l'estructura del text. En aquest sentit, està a punt d'editar-se una versió reduïda a la col·lecció *Aportacions* de la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya, més adequada per aquelles persones interessades en conèixer les tesis bàsiques de l'autor. En qualsevol cas, ens trobem davant d'una obra que ens fa romandre a l'expectativa de com l'autor dibuixa, a partir d'aquest abordatge inicial, la realitat juvenil contemporània del nostre país.

Este texto está protegido por una licencia [Creative Commons](#).

Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las siguientes condiciones:

Reconocimiento: Debe reconocer y citar al autor original.

No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.

Sin obras derivadas. No se puede alterar, transformar, o generar una obra derivada a partir de esta obra.

[Resumen de licencia](#)

[Texto completo de la licencia](#)